

August Varenius Johann Völckner

Collegii Isaiani Partis III. Disputatio XVII. De Synagoga Iudaeorum Repudiata, propter Messiam venientem vocantemq[ue] non receptum, Ex toto Cap. L.

Rostochi[i]: Richelius, 1665

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn774774681>

Druck Freier Zugang

RU theol. 1665

Varenius, Aug. /d

COLLEGII ISAIANI
PARTIS III.

DISPUTATIO XVII.

DE

SYNAGOGA

JUDÆORUM

REPUDIATA,

propter

MESSIAM venientem vocantemq;

non receptum,

Ex toto Cap. L.

Quam

כְּשֶׁם יְהוָה הַמְּשִׁיחַ

PRÆSIDE

AUGUSTO VARENIO,

SS. Theol. D. & Theologo Professore, Consistorii

item Serenissimorum Ducum Assessore, Collegii

Theol. h. t. Decano & Academiae Rectore.

ad *Κυκλιαν* Academicam proponit

JOHANNES Bölsner / Rostoch:

Ad d. 15. Julii, hor. à 2. postmerid.

in Auditorio Academico Mesoselen.

— () () () —

ROSTOCHI,

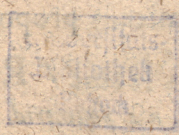
Typis Johannis Richelii, Senat. Typogr.

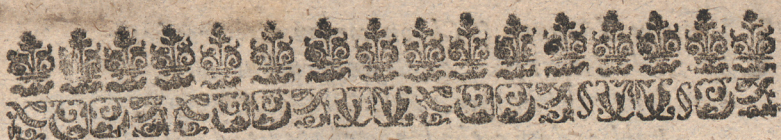
ANNO 1765 LXXV.

1665

SYNOPSIS
JUDICIAL
LITERATURE
OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA
EDITED BY
JAMES H. COOPER
VOLUME I
NEW YORK
1892

ΕΠΙΜΕΤΡΑ.

I.

DEUS non est *αεσωνλήπης* injustus.

- (2) Notitia Dei naturalis non est salvifica.
- (3) Dei potentia nullis limitibus est circumscripta.
- (4) Christus in statu exinanitionis profecit scientiâ habituali.
- (5) In græco N. T. textu non dantur Solœcismi aut Barbarismi.

Ad Præstantissimum Doctissimumq̄
DN. RESPONDENTEM,
Amicum dilectum.

Quæ quondam fuerint cœli divortia Jhudæ,
Quæ læsi fuerint signa tremenda Dei,
Tu, VOLKNERE, dabis, sancto de fonte JESAIÆ,
Et studium nobis ingeniumq̄; probans.
Causarum satis est cœlo, divortia signet
Nobis, signatos projiciatq̄; domo,
Quicquid habet sceleris quondam gens illa tenemus
Iratiq̄; timet, fulmina nemo DEI
Tu, VOLKNERE Dei tuba fac sis clara tonantis
Ne detur in patrio vasta Sodoma solo.

AUGUSTUS UARENIVS.

Ultimus & Regum, & Chronicorum ritē Prophetæ
Acta docent libri, queis sine fructus abest.
Gratulor ex animo sacros VOLCKNERE labores,
Publica dum cathedræ verba perita dabis,
Nunc Judæorum Synagogas felle repletas
Disicis, & Christi discere facta cupis.
Ille Magister ades! facunda gloria linguæ,
Mentem tum linguam tinget amore sui.
Hic tibi discipulo constanti proderit, atque
Maturè in studiis fausta benigna dabit.
Seu speculator ades, seu practica verba resolvis,
Et populo & cathedræ proficis, atque places.

Esa. 50.
v. 4.

In honorem & amorem Pii, & Eruditi Juvenis
VOLCKNERI, amici pl. dilecti, hæc pauca
cum voto omnimodæ divinæ & humanæ
salutis, hæc pauca ex animo posuit,

Christianus VVoldenbergius, Cremp. Hols.

Phil. J. U. D. Decretal. P. P. Duc. Consist. Assess,
& p. t. Decanus.

Fata refers gentis Judææ tristia, quæ sint;
Contra felices nos vocitare juvât.
O quàm Te verpus caperatâ fronte tuetur
Judæus! nobis sed tua mella placent.

*Pauca hæc, ut testimonium amoris honorisq;
essent, Dn. Voleknero suo adposuit*

Johannes Mantzelius,
Rostochiensis.

Synagoga nullâ MESSIÆ five malevolentia,
five impotentia: sed suâ ipsius cœlesti vocatio-
ni rebellis culpâ repudiata

Cap. L. 1, 2, 3.

Concl. I.

Prouit ipsi MESSIÆ frustratos in Israele labores lamentanti à v. 4. ad 14. ita Sioni de se *derelictâ* qverenti nullaq; domi Confessorum numerosâ sobole conspicuæ promittitur ornamentum ex orbe gentium c. 49. à v. 14. adusqve finem. Inde Zelus & murmur *Synagogæ* non ferentis *repudium sui cœlesti*, & seipsam nihilominus excludentis vitâ cœlesti, prohibentis Evangelium gentibus prædicari, nec tamen sibi prædicatum admittentis, qvalis Zelus *ἐμψύχου* salutari destitutus à Mose prædictus Deut. 32. 21. à Paulo velut adimpletus in sui temporis Judæis, *Anathema factis à Jesu Christo* agnitus, Rom. 10. 2. 3. in ipsâ praxi Apostolicâ luculentus datur & conspicuus, dum prædicantes Apostoli gentibus & Judæorum Profelytis, non infensiores sunt hostes experti, quàm gente Judæos, conferatur in Actis cap. 17. v. 3. 4. 5. 6. 8. 13. c. 18. 5. 6. Objectio ad eod Synagogæ contra sui repudium datur duplex sc. 1. Si sit ipsa repudiata five in Matre, five in ipsâ sobole fore culpam, five in Christo. Non in Synagogâ Matre vel Matris illius sobole. E. in ipso Messia seu Christo. 2. Si in Christo, aut quod non voluerit, aut quod non potuerit. Respondetur utriq; 1. Si *nec ipsi matri* Judæorum *datus à Deo libellus repudiij*, nec ipsi Judæi à Deo velut *Debitore*, hostibus velut *Dei Creditoribus* sunt *venditi*: sed & hi *seipos suis* iniquitatibus *vendiderunt*, & ipsa Mater Apostatica Synagoga per Apostasiam, seu *defectiones suas* sibi ipsi *causa repudiij vel divorcij cœlestis fuit*. E. culpa non in Christo vocante: sed in ipsâ rebeli cum Filiis Synagogâ Matre. Sed E. conf. v. 1. cujus hîc est analysi. 2. Si *venit Christus*, imò si *veniens Judæos*

L I

ad pœni-

ad pœnitentiam magnâ voce *vocavit*, cœterum: sibi *venienti*, sibi *clamanti* nemo prætò fuit, nemo *respondit*. E. repudium Synagogæ non est imputandum Messiz *malevolentie*. 2. Si in *Christo veniente*, vis est verè divina ad *redimendum & eripiendum* potentissima E. repudium exœcata Synagogæ non est adscribendum ipsius Messiz deminutæ potentiz: Sed E. Antecedens probat admirandis quibusdam potentiz documentis e. c. in *exsiccatò mari, redactis in ariditatem piscibus letalem fluminibus, obscurato vel atratâ quasi veste involuto celo* v. 2. 3. quæ, licet exempla habuerint in tempore tunc præterito vid. Exod. 14. & 15. Jhof. c. 3 Exod. c. 10. v. 21. 22. 23. tamen, propter ejusdem potentiz in Christo velut Deo infinitam præsentiam exprimuntur constanter in tempore futuro scil. 1. אחרים. 2. אשים נהרות. 3. אלכיש שמים קדרות, cujus documenti præsens signum in ipsâ morte Domini gloriæ crucifixi, ubi pendens in cruce Servator ostendit exercitium potentiz, quæ describitur v. 3. *Induturus sum caelos atrore: velut silicium ponam vœlamentum eorum.*

Concl 2. Notamus ad hanc Pharascham Propheticam pau-
cula sequentia (1) duarum illarum interrogatarum v. i. resolu-
tionem, quoad cœlestem per libellum repudii *dimissionem*, non esse
se *affirmativam*: sed *negativam*. Non v. c. Messias dicit: Wo ist
der Scheide-Brief ewer Mutter/ damit ich sie gelassen habe E. *Christus*
libellum repudij dedit & sic dimisit. Nec. Wo ist einer von meiner
Wucherern/ den ich euch verkauffet habe. E. Messias Judæos Synago-
gæ Filios velut debitor *creditoribus vendidit*: sed contra. E. non vel
(1) ad instar malevoli mariti Synagogam, ob levem quandam cul-
pam, dato ספר כריתות i. e. *libello excidij*, vel consumati divortij
velut *signo rescissi federis divini dimisit & simpliciter repudiavit* quod
ut fortissime probet, postulat Synagogam velut repudiatam, da-
tum a se repudii libellum producere, vel, si producere non pos-
sit, Deum & Christum abolvere. E. non (2) tam inclementer
egit, ut ad instar Debitoris, creditori seu fceneratori Syna-
gogæ, Matris Filios vendiderit. Oppouitur huic objectioni
Synagogæ vera *causa repudij* in m. 3. v. 1. tum respectu *Filiorum* in
Territorio

Territorio (1) scil. non meâ Christi malevolentia vel odio: sed
 במכרתם נמכרוכם i. e. vestris ipsorum iniquitatibus venditi estis
 tum respectu Matris dimissa, non ac si Christus ex Zelotypia vitio-
 sa dimiserit: sed, prout dicitur interterritorio 2. *Ipsis vestrum Fi-
 liorum defectionibus dimissa est Mater vestra.*

Concl 3. Notamus (2) in m. 1. Mater ante Filios: in 2. Filii
 ante Matrem. Ratio tum formalis ex ordine positus Biblici, in
 quo positus duobus, quod ibi postremum, in sequenti exegesi solet
 esse primum, tum realis ex ipso argumento, in quo Mater repudia-
 ta ipse cœtus est Judæorum infidelium, unde & ipsi Filii ob suas ini-
 quitates dicuntur venditi, & Mater dimissa ob apostasias sex defectiones
 Filiorum. Notamus 3. illud וְאִנּוּ & vel potius וְאִנּוּ, cujus Tlischa-
 gdola respectus subordinatus datur ad Paschta in מַסַּח, ut sensus
 sit: *Ubi est ille, libellus sc. repudij vel excidij Matris vestre?* sequitur
 nunc וְאִנּוּ. Cœterum hic de ipso וְאִנּוּ nobile dubium,
 quorsum referendum, an ad Matrem? an ad libellam repudij? Si
 1. reddendum: *Wo ist der Scheide-Brief ewer Mutter? nemlich der-
 selben Mutter/ so ich gelassen habe?* ut sic notetur, non totam Matrem
 dimissam seu repudiatam esse: sed solum ex parte. Si 2. Redden-
 dum, prout noster Lutherus, & major interpretum numerus. *Der
 Scheide-Brief/ damit ich sie gelassen habe.* Pro 1. facit sequela affixi
 foeminini in וְאִנּוּ ad quod affixum naturalis est relatio וְאִנּוּ,
 prout paulò post וְאִנּוּ מַסַּח. Objicitur. E. Deus fatetur
 se repudiasse matrem Synagogam. Resp. (1) aut וְאִנּוּ
 ut reddatur: *Wo ist der Scheide-Brief ewer Mutter/ welche ich (auf
 meinem Hause/ auf der Christlichen Kirchen verworffen/ oder) gelassen ha-
 ben soll?* Negat adeò Deus, se tam immodicum fuisse iræ, vel adeò
 inclementem, ut ob leves Synagogæ culpas hanc repudiarit, dato
 etiam repudii libello. Resp. 2. Aut fatetur se dimisisse: sed non
 dato כְּרִיתוֹת סֵפֶר seu *extermij* & rescissi penitus foederis libello,
 quem non dabant Mariti, nisi dimittentes, sine spe reversionis,
 quæ post novas repudiarum nuptias velut abominabilis inter-
 dicebatur ex lege Deut. 24. 1. 2. 3.

Concl. 4. Notetur 5. pulcherrimum antitheton in m. 1. & 2. Non inquit Deus *שְׁלַחְתִּי* seu *dimisi Matrem vestram*: & tn. ipsa *שְׁלַחְתִּי*, seu *dimissa est*. Sic: Non ego vendidi vos: *לֹא כִכַּרְתִּי*: sed *נִמְכַּרְתֶּם* i. e. *venditi estis vestra* sc. *ipsorum culpa*. Dubium hinc quomodo negetur Synagoga à Christo *repudiata*, quæ certè facta est *anathem* à Christo, & quomodo non *vendita* à Deo quæ tamen *vendita*? Resp. ex collatione membri 1. & 2. & modi criminalis. Sc. *dimissa est*, *vendita est*, propter defectiones & iniquitates proprias, non odio aliquo aut decreto Dei absoluto, vel iniquo. Negatur aded causa dimissionis & venditionis fuisse Deus: affirmatur talis fuisse corrupta cum Filiis Apostaticis Synagoga. Pro negativâ urgetur negatio libelli repudii à Deo dati, & venditio facta à Deo velut debitore, apud creditores. Et sic culpa dimissionis venditæq; Synagoga tota Matris & Filiorum est, nulla Dei.

Concl. 5. Notetur 6. Libellus repudii in fontibus כִּירְוֹת *ספר* seu *liber excidij* quo sc. sic uxor dimittebatur, ut conjugale *foedus* *recessissimum* penitus significaretur. Chaldaus habet *אִגְרַת פְּטוּרִין* i. e. *Epistolam dimissionum*, cum aliâs Rabbinis talis libellus unâ Syllabâ nominetur *גִּט*, Chaldaeis quoque *גִּט פְּטוּרִין* Deut. 24. 1. & in Jeremiae c. 3. & 8. *אִגְרַת גִּט פְּטוּרִין* i. e. *Epistola instrumenti dimissionis*, unde integro libro Talmudico nomen גִּטֵּין quod scil. agat de *divortio* & *repudiorum libellis*. Exemplar *libelli repudii* vide apud Maimon. in הלכות גירושין & quomodo ipsum *repudii libellum* distinguant in (1) *גִּט כָּשֶׁר* seu *libellum legitimum*. (2) *גִּט פְּסוּל* seu *illegitimum*. 3. *גִּט קָרָח* i. e. *libellum calvum*, pluribus ligamentis, quam testibus conspicuum seu *justo numero testium destitutum* in Mischna, ubi superstitiose illius, quam *אִגְרַת פְּטוּרִין* majorum, Mosi expressit, divortii permissionis, supplementa longè plurima, quæ, quod habetur c. 8. *בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ הָיָה אוֹ בְּתוֹךְ חֵצוֹ הָיָה אוֹ בְּתוֹךְ הַחֲצוֹתָיו הָיָה אוֹ בְּתוֹךְ הַחֲצוֹתָיו הָיָה אוֹ בְּתוֹךְ הַחֲצוֹתָיו הָיָה* במטרה אינה מגורשת ורקו לה בתוך חצרו אפילו חונה עמה במטרה אינה מגורשת לתוך חיקה אן לתוך קלתורה הרי זו מגורשתו sensus est: si Maritus projiciat libellum repudii uxori presentis sive domi, sive in atrio ejus, haberi pro legaliter ejectâ non item

non item, si projiciat illâ sibi in lecto accumbente, nisi in sinum, vel calathum, in corbem fusorum, in quem mulieres pensa, neta, fusos, glomos & similia ponunt, in den *Syndelforb*.

Concl. 6. Notetur 7. Constat ex hoc loco, quod nullus libellus repudii datus olim fuerit in Republ. Mosaicâ sine repudiantis velut justo repudiationis fundamento destituti peccato. Atque adeo per libellum repudii absolvebatur potius pars repudiata à verâ repudii causâ scil. fornicatione, & designabatur ex odio quodam iniquo sine justâ repudii causâ dimissa. Et sic Deus se Synagogam repudiasse negat, & affirmanti imponit, ut libellum repudii proferat, vel si proferre non possit nihil odio Dei, & juri *ἀρεθόνω* sed suis iniquitatibus ac defectionibus repudium impu- ter, & agnoscat se adulteram, non ob levê quandam causam à Deo velut Marito repudiatam. Judicium inde de *Polygamia Patrum, de repudio, de repudij libello sub V. T.* Si quaeratur, *an circa legem Matrimonii primitivam de indissolubilitate non nisi τὸν Θεόν, qui sint ἐκ αἰῶνος ἰσῆος, Deus se habuerit dispensativè, an permissivè? An circa libellum repudii imperativè, talem scil. præcipiendo, vel ex hypothese repudiationis præscribendo? vel saltem dispensando? vel merè permissivè? Equidem de libello repudii videri poterat concedendum, quod obligaverit ex præcepto Dei hypothetico, ut si quis omninò repudiaturus esset, ex iniquâ causâ, repudiaret dato libello repudii: nec aliter intellexit magnus noster Luth. legem Deut. 24, 1. reddens: Wenn jemand ein Weib nimbt und eheliche sie/ und sie nicht Gnade findet für seinen Augen/ umb etwa einer unlust willen/ so soll er ein Scheide- Brieff schreiben/ und ihr in die Hand geben/ und aus seinem Hause lassen. Et sanè repudiationem per libellum repudii ex præcepto Moïsi deduxerunt Pharisæi objicientes Christo Matth. 19, 7. Moïses ἐπέειλεν seu præcipit dare libellum repudii, & dimittere: ac licet Christus ibidem v. 8. non reassumat verbum ἐπέειλεν, quod est præcepti: sed loco ejus usurpet vocem ἐπέτρεψεν, quod est permissionis, quâ etiam nolentes & iniuri sæpè, prout Moïses propter *σκληρογαστρίαν* Judæorum, permittimus minus malum ut impediamus majus, tamen Servator in v. 8. per-*

missionem illam non refert ad libellum repudii, sed ad ipsum actum repudiandi: ἐπέτρεψεν διαλύσαι, non dicitur ἐπέτρεψε διαλύσαι βιβλίον διασποράς: & licet Marci 10. 3. contra habeat, ac Christo interroganti quid Moses ἐνετείλατο seu *præceperit* in v. 3. responderint Pharisei, quid sibi Moses ἐπέτρεψε, tamen ibidem statim v. 5. subjecit Christus, & agnovit præceptum seu τὸ ἐν ἑβραῖοις γηγεαμμένον, etsi propter Judæorum σκληροθυγείας. Videri ergo poterat libellum repudii ex hypothese *repudiationis* intentæ præceptum, non promovendis seu probandis: sed impediendis *repudiis* accommodatum, ut ne sc. facile repudiarent Mariti *ob quamcunque causam*, frænum hoc repudiantibus injectum, quia dato jam *libello repudii* constabat absoluta à fornicationis crimine repudiata, quæ sic facilius invenire poterat novum Maritum, cui semel juncta, licet vel ab hoc iterum *repudiata*, non poterat redire ad repudiantem primum, etsi appetentissimum repudiata, veterisq; flammæ.

Concl. 7. Omnino tamen, quia *libellus repudii* appellatur תורת כרית i. e. *libellus excidii*, in judicio autem divino non æstimatur justè *rescissum fedus conjugale* inter repudiantem & repudiatam, ex τὸ λόγος περιέως seu excepto fornicationis casu, quoniam in judicio Servatoris Matth. 19, 9. Marc. 10, 11. 12. & qui dimittit uxorem nisi ob fornicationem & aliam ducit moechatur, & qui dimissam duxerit moechatur, & ipsa talis mulier nubens alteri moechatur, non apparet, quomodo decernere Deus potuerit talem *libellum excidii* seu repudii, cujus pars magna libertas ac jus novarum nuptiarum concessum repudiata, velut à priori Marito abscissa. Præstat ergo de *libello repudij* non aliter sentire, quàm de ipso repudio, unde & in loco Matthæi Servator uno simplici responso satisfacit quæsito Judæorum gemino, & ipsa repudium non nisi *permissivè* Mosi tribuens, & quidem ob Tyrannidem quandam Maritorum Judaicorum, ipsum quoque *libellum repudii* non agnovit *præceptum*: sed solum sub Mose *permissum*, unde illi ἐνετείλατο Phariseorum opponit ipse verbum ἐπέτρεψε, quoniam ipsi in Marco Pharisei agnoverunt Mosen solum *permittentem*

permittentem libellum abscissionis scribere aequè ac uxorem dimittere: neque Christus Marci 10, 5. agnoscens mandatum scriptum, agnovit præcisè ipsum repudiij libellum esse à Deo mandatum: sed potiùs integram legem cuius illi non nisi particulam de libello repudii & ipso repudio allegabant. Ipsa autem Lex Deut. 24. hypothetica, cuius antecedens in v. 1. 2. 3. consequens demum in v. 5. Summa legis: Repudiata scilicet cum libello repudii scripto, domo prioris Mariti emissa, & deinceps alteri nupta, novello hoc, sive moriente, sive pariter illam dato libello repudiante, redire non potest ad thorum Mariti primò repudiantis, etsi vel maximè hic agnoscens veteris vestigia flammæ appetiturus esset.

Concl 8. De repudiis ipsis cum Hieron: Lirano, Lombardo, Bonav. Alex. Alenf. Thomà, contra Durandum, Burgensem, Bellarm. Maldon. Lorin. Corn. à Lapide, Sanctium sentimus, repudia Judæorum extra casum fornicationis jure divino interdicta, mala, peccaminosa, causas fornicationum à Legge, Mosaicà certis limitibus circumscripta, & adeò ex se illicita, ad majus malum evitandum merè fuisse permessa, nullà autem dispensatione divina concessa, nedum præcepta. Servator Matth. 19. ubi ex professo agitur de jure repudii, *ἐὶ ἄξεν ἄπολύσασθαι* ex primà æternaq; utriusque Testamenti lege, quæ est de uno mare & unâ femina, quæ cum essent *ἐὶ δύο*, per conjugium desinant esse duo, & fiant caro una, & de Marito *adèd agglutinando uxori suæ* & per legem divinam agglutinato, concludens: *solvendum non esse in judicio terrestri, quod Deus ipse conjunxit in judicio celesti*, omne repudium, omne divortium *extra unum fornicationis casum* injustum proclamat vid. v. 3. ad usq; v. 10. cuius legis abusus, qvalis Deut. 24. v. 1. 2. 3. exemplum improbante Deo, sic mittebatur apud *κληροτεχνήτους*, ut Deus ipse coerceret, ne abuterentur facilè, per limitationem, quæ videatur v. 4. Magis, ipso exemplo hypothetico Deut. 24. 1. abutebantur Pharisæi consultores apud Christum, non attendentes, quid juris: sed quid corrupti moris, unde illud *καὶ πάντων αἰτίαι* i. e. *ob quamcumq; causam*, ac si ex quacumq; levissimà causà licitum fuisset &

set &

set & permissum repudiare, ita ut utraqve pars alterâ vivente, matrimonium aliud possit contrahere e. c. si deformis, si morosa, si rixosa, cum tamen in casu Deuteronomii supponeretur ערוהו רבר seu facinus quoddam mulieris turpe, commissum quoddam indecorum, infra fornicationis tamen flagitium: Par Consilium Siracidis, sed improbatum γυναικας ουκ ομιλες ελε c. 25. 34. *Si non ambulat mulier secundum manum tuam, & carnibus tuis absconde illam* דידע עמי דאפולוטו i. e. da illi libellum & dimitte.

Concl. 9. Par ratio Polygamia, quam eadem lex damnat quæ repudia talia, dum requirit in sensu diviso non nisi τὰς δύο, qui in sensu composito sint ἀνδρες μία. Matth. 19, 6. Fuerit ergo absolutè considerata, vel etiâ e. c. in Lamecho peccatum suâ naturâ mortale, etsi ratione existentia in quibusdam referendum fuit ad peccatum illud occultum, actu veniale. Nec ad jus polygamia facit magis casus exceptus Deut. 25, vers. 5. de nuptiis Leviri obligati ad ducendum uxorem fratris defuncti, quàm ad jus ordinarium ducendi fratrem, quæ tamen nuptiæ, uno illo casu excepto, damnatæ Lev. 18, 16. Accedit hypothesis falsa: ambos illos fratres uxoratos fuisse, & adeò Levirum illum tunc quando jubetur ducere gloriam, non fuisse ab uxore liberum, nec tunc primò duxisse: sed jam ductæ superinduxisse, quod ex fontibus primum fuerit probandum. Nec lex Deut. 21, 15. & seqq. probat Digamiam: sed illam jam suppositam & permissam in gente, quoad certum casum limitat, & non obscure pro primâ ductâ magis quàm pro secundâ pronunciat. Neque facta Patrum etsi sanctorum eximenda sunt à labe & absolvenda. Quæstio non est de foro humano: sed de judicio divino: qualis scil. in hoc fuerit Polygamia, absolutè ex ipsâ essentia rei, suppositâ lege, considerata? qualis item ratione existentia in infidelibus & illis, qui scienter & contumaciter in legem primam peccarunt. Sed de his alibi actum prolixius.

Concl. 10. Ex Rabbini Abrabinel Deum dicit negare se dimisisse Synagogam, לבלתי השגחה בה i. e. per modum abdicatæ omnino in ordine ad illam providentia, item לא לגמרי i. e. non absolute: sed

ed: sed *per modum* כענין i. e. *justi ultoris seu judicii*. Ratio statim sequitur, quia veniente Christo, imò vocante ad poenitentiam paucissimi fuerunt, qui responderunt. Convenit hæc querela Christi v. 2. c. 50. cum illâ, superiore c. 49. 3. לריק יגעתו i. e. frustra laboravi. Porro hæc & sequentia de Christo crucifixo Judæis scandalo, nec agnitio gloriæ Domino, in N. T. clarissime quoad complementum constant. Nec enim hæc de Synagogâ sub corporali captivitate Babylonicâ: sed posteriore tempore Christi propter Christum venientem & clamantem, sed non auditum excœcatâ seu à regno Christi rejectâ, surrogatis gentibus esse intelligenda, nexus capitum, antecedentia & consequentia manifestè satis evincunt. Conf. Matth. 21, 41. 42. 43. c. 23. 35. 37. 39.

MESSIAS Rationario Cœlestis suæ instructionis,
& officialis functionis in statu Exinanitionis probans pœnes se non fuisse culpam Synagogæ repudiatæ.

à v. 4. ad v. 10.

Concl. I.

IN instructione illâ plenariâ primò ponit *sapientem & tempestivam eloquentiâ*, cui dū nihilominus obstiterint Judæi, auresq; obturarent, ipsi suæ repudiationis culpa sint: **DOMINATOR DOMINUS**, dedit mihi linguam eruditorum (ut למורם idem sit, quod summæ eruditionis, & expeditæ facundię, qualis scilicet est אנשי מורגלים seu assuetorum peritissimorumq; Oratorum) ut sciam tempestivè eloqui verbum, & quidem *tasso* seu *scienti*, multa; siti audiendi verbi *farigato*. Benè in Miclal Jophi יער describitur per הצמח לשמוע i. e. *sicentem audire verbum Domini*, qualis sitiens David in Psal. 42, 2, quales illi parvuli Matth. 11, 28 quibus revelantur mysteria regni cœlorum, quæ sapientibus absconduntur Conf. Joh. 7, 37. Conferantur de gratiâ eloqvii Messię, sub cujus labiis mel & lac Psal. 45, 3. Joh. 7, 40.

Concl. 2. Ponit 2. *informationem S. Spiritus incessanter continuatam*, unde illud: *Excitat mane mane* i. e. *unoquoq; mane, excitat*

Mm

inquam

inquam *mibi aurem, ad audiendum, sicut audiuntur Docti vel eruditissimi* vid. v. 4. Luth. *Er wecket mich alle Morgen/ Er wecket mir das Ohr daß ich höre/ wie ein Jünger.* Juxta literam: *Er wecket alle Morgen/ Er wecket mir das Ohr zu zuhören wie den Gelehrten zugehört wird.* Reciprocum consequens illius *aperitionis aurium* in ipso Messia est, *admissio Spiritus S. indefinenter humanitatem Christi informantis, sine rebellionem, vel, quod rebellionis signum est, faciei retroversione seu abalienatione* conf. v. 5. Argumentum hujus informationis constat ex Luc. 9. 31. 1. Petri 1. v. 11. 1. Tim. 3. 16.

Concl. 3. Ponit 3. submissionem & obedientiam in statu exinanitionis absolutissimam, in quâ (1) ipse Dominus gloriæ corpus omnis plenitudinis Deitatis templum *exponit percussoribus 2. malas depilantibus.* 3. *Faciem contumelias & sputo* vid. v. 6. imo 4. *componit faciem suam tanquam saxum adamantinum* v. 7.

Concl. 4. Ponit 4. Confirmationem in illo passionis statu potentissimam, quæ est à parte Messie *adjutoriam divinum* v. 7. 9. *cujus consequens exprimitur Messie contra periculum pudefactionis & condemnationis* in judicio divino supremum, *invi&umq; privilegium* v. 7. 8. à parte autem hostium, *æternum exitium*, quippe *qui omnes ut pannus veterascent & quos consumit tineæ* v. 6. Pulcherri-
ma hinc & fontibus consonantissima sunt omnia Germanæ nostræ versionis non improbandæ, quod positum quater iteratum **וְיָרָא** **וְיָרָא** expresserit per **HERR/ HERR** vid. v. 4. 5. 7. 8. quæ pulchre pariter reddidit: *Der HERR/ HERR hat mir eine gelehrte Zunge gegeben/ daß ich wisse mit den müden zu rechter Zeit zu reden/* v. 4. & v. 6. *Ich hielt meinen Rücken dar/ denen die mich schlugen/ und meine Wangen die mich rauten.* Corpus contradistinctum *faciei, utriq; male, & expositum percussoribus aptissime tergo dorso* convenit, & illi depilantes malas non poterant Germanicè commodius exprimi, cum in radice **וְרַב** ipsi Rabbinii notaverint significarum **עקירת השער** seu *evulsionem pili vel barbæ.* Tale & illud: *Ich habe mein Angesicht dargeboten/ als einen Kieselstein* v. 7.

Concl. 5. Illud quod aliquoties legitur de *apertione auris* v. 4. 5. *de apertis Christo auribus peccatorum* explicat Chaldaus: unde Christum

sum sapè tanta sint agmina secuta, quia illorum *aures Deus aperuit*. Nihil attinet ad ostendendum quomodo *aures & corda* credentiũ coecitate *clausa* sint per gratiam omnibus credentibus *aperienda*, cuius in Lydiã exemplum Act. 16. Cœterum illud כבקר בכקר & iteratum ad Messiam, & communicationem Patris, Filii & Spiritus S. cœlestem cum humanitate Messie referendum totum illud, docent. Et hęc *apertura auris Messie* inservire ex consilio Dei gratioso debuit *apertura aurium internarum mortuorum in peccatis* Joh. 1, 18. c. 5. 25. c. 12, 27. 28. 30. Joh. 6, 27. & seqq. Psal. 40, 7. Hebr. 5. 10. Joh. 4, 34. c. 8. 26. conferatur de mediata *apertura aurium Christi*, & argumento illius Luc. 9, 30. 31. Sed & quomodo Christus nec *rebellaverit nec à passionibus averterit se*, præter ipsam passionis historiam constat ex Joh. 19, 56. 1. Pet. 2. 22. 23. Act. 8, 32. Philip. 2, 7. 8.

Concl. 6. Quomodo in exinanitionis statu, præprimis autem in novissimæ passionis actu ad mortem usque crucis corpus exposuerit *percussoribus, malas depilantibus, faciem sanctissimam contumeliis & sputo*, quomodo adversus omnes sibi à Judæis, & horum proceribus sive Judæis sive Romanis illatas injurias *obfirmaverit se ipsum*, seu faciem composuerit *tanquam saxũ adamantinũ*, luculenta testatur passionis historia in primis Math. 26, 27. Marci 14, 15. Luc. 22, 23. Joh. 18, 4. 20. 34. c. 19, 4. 6. 11. & futurus dies Domini plenius omnia revelabit, ut mirari subeat hæc ad Prophetam non à Judæorum solum magistris referri: sed & quibusdam Doctoribus Christianorum. Admittimus clarissimam Confessionem R. Abarbinelis

נתן כוונת הנביא שכני דודו היו מכים אותו לחי וככלי מות ורוק כי הונה הורה שר וגדור בשראר ומי ישלח ידו נקרו במשיח השם i. e. Non est intentio Prophetæ Isaiæ, describere, se percussorem, depilationem, contumelias, & sputum passum esse à coetaneis: erat enim Isaias Princeps magnus in Israel, & quis ausus fuisset impune immittere manum in Christum Domini? De solâ ergo accommodatione vel promptitudine patiendi talia ludibria, quæ alios Prophetas e. c. Jeremiam, Amos, Micham sunt concomitata ex-

plicat, quibus sc pares animos passuros durissima quæq; in functione Prophetica attulerit ad Prophetiam ipse Jesaia, non quod opere ipso talia fuerit expertus. Subsumimus: Atq; orator ille Isaianus c. 50, 6. 7. talia ludibria opere ipso est expertus E. non est Isaia. Falsum ergo quod supponit Rabbinus: לֹא נִעְשָׂה כַּפְעָרָה כִּן i. e. Actu ipso tale quid factum non est. Omnino factum est omne illud & longè plus etiam in Messia JESU NAZARENO. Rectius e. alii de ipso Christo accipiunt qui hic ipse aggrediatur explicare, quid in mandatis habuerit à Patre, aut quid in redemptionis cursu experturus sit ignominia vel doloris, ita ut quæ de corpore (per flagella, clavos, bacillos, lanceam) percusso dicuntur, referantur ad dolores, quæ de genis ipsaq; adeò barbâ evulsâ ad ludibrium & ignominiam. Summa quippe ignominia in genis sædatis, aut sive spurto sive colapso, sive evulso pilo velut naturali genarum vestitutu violatis, usque adeò ut alterius barbam vellere, poneretur in præcipuo dedecore. Constat autem ex hoc loco, Servatorem quoque in formâ servi, non imberbes habuisse genas, qui adversariis in ipsâ passione inprimis, & Palatio Pontificali ac Prætorio Pilati depilandas genas æquè cessit, ac tergum percutiendum. Quomodo justificatus fuerit Christus in judicio Divino, quomodo ipsius Pilati toties de innocentia protestantis, quomodo conversi ad crucem Centurionis confessoris testimonio, quomodo vincente & resurgente Christo poena fuerit crucifigentium Crucifixi hostium, ut sicut vestimentum veterescerent, & à tineis absumerentur, ex ipsâ constat historiâ Evangelicâ pariter & Ecclesiasticâ. Notetur triplicatus ille triumphus Messia in DOMINO דָּוִדָּה scil. 1. Dominator Dominus auxiliaturus est mihi: propterea non confundar. v. 7. 2. Dominator Dominus est, מְצַדִּיקִי seu justum me pronuncians. E. quis mecum contendet? v. 8. 3. Dominator Dominus est auxiliator meus, qui me condemnabit? v. 9. sic Psal. 16, 8. Messias infert: *Jehova est à dextra meâ. E. non dimo-*
bor.

MES.

MESSIAS CURRICULI PASSIONALIS

*eventu gloriosi paradigmate, pius ad fiduciam & patientiam
provocat v. 10. Infidelibus (Judæis) æternum exi-
tium & Signis supplicium denunciat v. 11.*

Concl. I.

Classis hæc gemina datur, in quam tota gens Judæorum distri-
bitur, una *pœnitentium*, sive jam *reverentium* Deum, & *obedi-
entium* Christo, servo Domini, qui licet variis calamitatibus pressi
in tenebris ambulent, jubentur ut exemplo Christi *confidant in nomi-
ne Domini*, & *inimantur Deo suo*. Certe scilicet prout magnus Ante-
cessor Christus inter tot ludibriorum *παθηματα* confusus non est,
ita nec se confusum iri. Convenit locus, Heb. 12. 2. 3. 4: Illud:
לֹא נִגְחָה לָנוּ אֲשֶׁר הָיָה דֶּחַךְ חֲשִׁיכִים וְאֵין נִגְחָה לוֹ
non ad Christum: sed ad quos-
cunq; pius vel pœnitentes Dei reverentes pertinet, nec imme-
diate referendum ad עֲבָרָה. sed ad voces יִרְאָה יְהוָה יִרְאָה.

Concl. 2. Altera impœnitentium & præfractè deficientium
Synagogæ repudiatae Filiorum, sibi ipsis justo Dei judicio *ignem
succendentium & flammis* quasi subministratis, *augentium*, qui illis
ipsis judiciis, & novissimis doloribus, in quos suâ se culpâ projec-
unt, committuntur. Pulcherrimè noster Lutherus: *Siehe ihr alle
die ihr ein Feuer anzündet (und zwar mit Flammen gerüst.) (Non
solum accendentes: sed etiam corroborantes & accingentes
exaggerantes, flammis ignis illius accensi in irâ meâ, & arsure us-
que ad inferni novissima) Wandelt (immer) hin im Steche ewers
Sewers! (2) und in denselben Flammen die ihr angezündet habt. Von
meiner Hand wieder fährt eyed solches. In (ewigen) Schmerzen müßt
(werdet) ihr liegen. Perpetuum erit incendium vestrum: nemo
vos juvabit, nemo miserebitur. Ite in ignem flammantem, exper-
turi pœnam æterni exitii! Matth. 25. 41. 6. Thez. 1. 8. 9. 10. Prov. 1. à
v. 24. ad finem.*

Concl. 3. Quoad voces, illud עָרָרָהּ קָרָרָהּ non male Autor Mi-
chal Jophi addit *ἐξερχόμενος, בָּרָחָהּ הָרָחָהּ* i. e. *Accendentes ignem in irâ*

Dei, collato loco Deut. 32. 22. addito solùm discrimine significati-
onis seu quod in loco Deuter. sit עומד פועל i. e. *verbum stans* seu
intransitivum, hîc autem in Isaïâ sc. פועל פועל seu *verbum transiti-*
zum, commendatoq; pulcherrimo parallelismo Jer. 17, 4. ubi De-
us ad Judæos: Ihr habe ein Feuer in meinem Zorn angezündet, das e-
twiglich brennen wird. Sed & vocem זיקות quæ non nisi bis & h. l.
reperitur rectè explicat ויצרתי האש & ad voces מצודרי זיקות
addit: יש מפרשים מוציאי אש והם אוהם הפוסלים בעצים:
ובאכניים שין שיו אש כחוק פסלם בהם: i. e. *sunt qui*
exponunt de Idolorum fabricis, quod adeo operosi sint in lignis & lapidibus
ad Idolum elaborandis ut præ vehementia fabricationis eliciant ex illis i-
gnem. Pulchrè Græcus expressit per καὶ ἔχθη φλόγα i. e. *exa-*
sperare flammam, atqve adeo plus est *accingere flammam*, quàm *accen-*
dere ignem, qui tunc demum est *accinctus flammis* ubi undiq; in-
erumpentes non sine periculo circumstantium *scintillas flammamq;*
excrevit, cujus exemplum *in fornace Babylonicâ septuplo magis quàm*
solebat accensâ, usqve adeo ut ipsos, qui *injiciebant Tres Viros in*
flammâ Confessores Theologos interficeret erumpens Scintillatio
Dan. 3. 19. 20. 22. Nec aliud voluit Lutherus: Die ihr ein Feuer an-
zündet mit Flammen gerüst. Convenit præterea pulcherrimè mem-
brum 2. ubi jubentur ire (1) in focum ignis sui. (2) In flammam, quas
succenderunt, & adeo illud אש אור אשכם idem quod אש קדחתם
i. e. *ignis quem accendistis* (2) illud זיקות בערתם idem quod
זיקות אשר אורתם i. e. *flammam quas accinxistis seu vobis ipsis*
(velut thesaurum iræ coacervando in diem iræ & justii judicii Dei)
exasperavistis. Junius & Trem. En vos omnes accendentes ignem circum-
cingentes malleolis, juxta quos hîc fuerit elenchus superborum Pha-
risæorum, qui in tenebris illis ignorantia & calamitatum, se sibi accensu-
ros lucem putaverint, & humanas traditiones tanquam malleolos com-
portaverint neglectâ luce verbi Dei & face Evangelii, quibus nunc sen-
tentia ferat Christus obdurationis seu excæcationis & aterna damnationis,
dicendo: *Ite in focum ignis vestri!* i. e. *cum non acquiescatis*
igni sacro, pergite in vestro profano, excacati ad graviores condemna-
tionem.

tionem. Applicatio Scopo respectuq; ultimo non abit à superiori, quæ exit in ignem æternum.

Concl. 4. Mira hîc Paraphrastæ Jonathanis prolixitas, qui cum non satis videret, quorsum hæc novissima Prophetæ c. 50. tenderent v. 10. repræsentat Deum sic alloquentem omnes populos, & illos ad doctrinam legis & pœnitentiæ vocantem, cui jam subjungit exceptionem populorum, quam præsumsit sic formandam ex v. 11. Excipiunt sc. populi se perpetuis bellis seu gladio & flammis, quibus sibi invicem noceant avocari à studio legis, quibus jam respondeat Deus in v. 11. הן כולכן מגרן באשתהן מחקפי חרב אזילו וזילו פירו דתקפתן i. e. Ecce omnes vos immittentes ignem & tenentes gladium, ite & cadite in ignem, quem immisistis, & in gladium, quem tenuistis. Ut sit sensus: Qui gladium flammamq; vobis ipsis paratis, & bella mutuaq; damna pietati præfertis, vestris flammis, & gladiis, peribitis illo incendio, quod ipsi jam pridem in vos ipsos accenditis, conflagraturi estis, & peribitis. Videmus in חקפי זיקורו gladios flammivomos & quasi scintillantes intellectos fuisse Chaldæo. Sensus ferè eodem redit: Peccatores nomini febovab non confidentes, nec de peccatis pœnitentes, sibi ipsis materiam in thesauris Dei obsignatam congerere ad futurum exitium, sive ut in igne & flammis notetur ignis criminalis, sive ignis ipse infernalis, cujus utriusq; flamma copulatur Jacob. 3. 6. Quia זיקורו passim compedes designant & damnatis Diabolis æterna vincula, catena, rudentes, quibus in Tartaræa caligine reserventur à Petro 2. Ep. c. 2. & Jhuda v. 6. tribuuntur, proinde non defuerunt, qui tale quid hîc intellexerunt, ut sint זיקורו זיקורו qui sibi ipsis compedes, ignea vincula faciant, in quibus in æternum in gebennâ concludendi sint: sed nec defuerunt, qui de igne illo, quo Judæorum metropolis conflagravit sub Victoribus Romanis hoc emema Capitis ultimum intellexerunt, de quibus quid sentiendum constabit ex superioribus.

Concl. 5. Sed quomodo factum illud Judæis de manu Dei? An potius interrogativè legendum: Num de manu meâ factum est hoc vobis? i. e. nequaquam de manu meâ. Ipsi vobis vestro jumen-

to ignem

to ignem accendistis. Ipsi ad vestrum ipsorum exitium flammam vobis accinxistis, & mala vobis inflixistis. Ita Sanctius, cujus talis in ultimum hunc capituli versum paraphrasis: *Sed ecce verè omnes Judei vobis exitum & ruinam astruistis: flammam enim accendistis, à quâ circumfusi non video, quid sperare possitis præter incendium. Eritis igitur in aeternâ caligine & flammis, quas vos ipsi vestrorum scelerum ultrices accendistis. Numquid hæc mala quibus estis consumpti, aut ignis, cujus flamma circumfundunt vos à manu me sunt? & non potius studio vestro acque operâ in vestram perniciem comparata? In illis vobis sternetur durus in sempiternum lectulus.*

Concl. 6. Non opus sic interpretari, postquam Catholica Ecclesia æque damnat veteres Florinianos docentes: *Omnia mala esse à Deo, quàm Coluthianos asserentes olim: Nulla mala (nec afflictiva, pœnalia) esse à Deo, & inter hos ac illos media incedit. Nec tamen, quod illi accendant sibi ipsis ignem, & afferent flammam, à DEO est: sed quod DEUS talem iræ thesaurum sibi hinc recondentes & aeternis gehennæ flammis punienda patrantes, justo judicio induret, & finaliter induratos damnet & dicat: Ite infocum ignis vestri. Recubate in aeternis doloribus! qui sanè auctus Dei judicis est & quidem potentis animam & corpus perdere in gehennâ maximeq; inde timendi, impiisq; formidandi Matth. 10, 28. Prout majestatis divinæq; adeo manus Christi signum, quod in novissimo die dicere possit: *Discedite maledicti in ignem aeternum, ad quod conitru statim abibunt execrati in supplicium aeternum* vid. Matth. 25, 46. claudit adeo Epiphonemate tristi Propheta: *In aeterno dolore incebitis* conf. Luc. 13, 28. Et sic desinit Oratio IV. quam duobus capitibus contentam sc. c. 49. & 50. in 10. sectioniculas supra distinximus, & argumenta singularum expressimus. Ita Synagoga, in quâ laborans Christus clamavit. *Frustra laboravi, vanè inaniter, vires meas insumsi* majore Filiorum parte facta anathemâ à Christo, projicitur in tenebras exteriores ubi fletus est & stridor dentium.*

ORATI
tionem. Applicatio Scopo respectuq;
ri, quæ exit in ignem æternum.

Concl. 4. Mira hîc Paraphrastæ J
cum non satis videret, quorsum hæc no
derent v. 10. repræsentat Deum sic alloqu
ad doctrinam legû & pœnitentiæ vocantem,
onem popalorum, quam præsumsit sic for
sc. populi se perpetuis bellis seu gladio & fla
ceant avocari à studio legis, quibus jan
הנה מתקפי חרב אזולו וזולו פירו
באשתא דגרתון ובחרבא דתקפתון
tes ignem & tenentes gladium, ite & cadite
in gladium, quem tenuistis. Ut sit sensus
vobis ipsis paratis, & bella mutuaq; de
stris flammis, & gladiis, peribitis illo ince
vos ipsos accenditis, conflagraturi estis,
ויקורו glodios flammivomos & quasi scim
Chaldæo. Sensus ferè eodem redit:
non confidentes, nec de peccatis pœnitentes
sauris Dei obsignatam congerere ad furur
& flammis notetur ignis criminalis, sive
utriusq; flamma copulatur Jacob. 3. 6.
pedes designant & damnatis Diabolis a
dentes, quibus in Tartaræa caligine rese
& Jhuda v. 6. tribuuntur, proinde non d
intellexerunt, ut sint מאורי ויקורו qui
cula faciant, in quibus in æternum in geben
defuerunt, qui de igne illo, quo Judeorum
Victoribus Romanis hoc emema Capitis u
quibus quid sentiendum constabit ex sup

Concl. 5. Sed quomodo factum il
An potius interrogativè legendum: N
hoc vobis? i. e. nequaquam de manu meâ.

it à superio-

olixitas, qui
etæ c. 50. ten
pulos, & illos
ngit excepti
ri. Excipiunt
ni invicem no
Deus in v. 11,
הנה כולו

nos immitten
immisissu, &
n flammisq;
pratertis, ve
am pridem in
Videmus in
lectos fuisse
vini Jehovah
eriam in the
te ut in igne
rnalis, cujus
passim comi
t, catena, ru
ro 2. Ep. c. 2.
tale quid hîc
es, ignea vin
sint: sed nec
flagravit sub
exerunt, de

manu Dei?
à factum est
stro jumen
to ignem

